

LBRIS

We know
books

**KELLY
RIMMER**

**Cuvinte
nerostite**

Traducere din limba engleză și note
MĂDĂLINA IONESCU

LITERA
București

Prolog

Uniunea Sovietică – 1942

Preotul care ne-a oficiat căsătoria era pe jumătate înfometat, pe jumătate înghețat, îmbrăcat în zdrențe, dar era descurcăreț. Bine-cuvântase o bucată de pâine mucegăită de la micul dejun pentru a servi drept ostie de împărtășanie.

– Repetați jurămintele după mine.

A zâmbit. Mi s-a încețoșat privirea, dar am rostit tradiționalele jurămintele cu buzele amorțite de frig.

– Te iau pe tine, Tomasz Slaski, să-mi fii soț și jur să te iubesc, să te prețuiesc și să te respect, să-ți fiu credincioasă și să-ți rămân alături până când moartea ne va despărți, în legea lui Dumnezeu, Unul în Sfânta Treime și între toți Sfinții.

Pentru mine, căsătoria cu Tomasz era precum o lumină călăuzitoare, așa cum marinarul aflat pe marea involburată își ațintește privirea asupra farului de pe țărmul îndepărtat. Vreme de foarte mulți ani, dragostea noastră a fost motivul meu de a trăi și de a continua să lupt, dar ziua nunții trebuia să fie o grațiere de scurtă durată de la toate greutățile și suferințele. Realitatea acelei zile a fost atât de diferită, încât dezamăgirea resimțită de mine atunci mi s-a părut mai mare decât însăși lumea.

Trebuia să ne căsătorim în biserica regală din orașul nostru natal – nu în acel loc, dincolo de orașul alcătuit din corturile

refugiaților Buzuluk și de tabăra militară, suficient de *departe* de acestea doar cât duhoarea sordidă a celor optzeci de mii de suflete desperate să se simtă mai puțin pregnant în aer. Faptul că am fost cruțați de mulțime și de miros a avut prețul său; eram afară, adăpostiți doar de crengile unui brad firav. Era o zi de toamnă neobișnuit de rece, iar din când în când fulgi dolofani de zăpadă cădeau din cerul cenușiu și apăsător, topindu-ni-se în păr ori pe haine sau făcând și mai mult noroi pe pământul de sub picioarele noastre.

Pe „prieteni” mei din mulțimea de binevoitori adunată acolo îi cunoșteam de numai câteva săptămâni. Orice altă persoană care odinioară fusese importantă în viața mea fie se afla într-o tabără de concentrare, fie era moartă sau, pur și simplu, dispărută. Mirele meu a refuzat stânenit să ia împărtașanie – gest care l-a tulburat pe bietul și bunul preot, dar care pe mine nu m-a surprins deloc. Chiar și în calitatea mea de mireasă, am purtat singurul rând de haine pe care îl aveam, iar, pe atunci, obiceiurile ce fuseseră odată o simplă rutină, precum spălatul, deveniseră un lux de mult uitat. Invazia de păduchi care se revărsase peste tabără nu ne-a ocolit nici pe mine, nici pe mirele meu, nici pe preot – nici măcar pe un singur individ din mulțimea de binevoitori. Întreaga noastră adunare se mișca și tresărea constant, disperată să-și potolească mâncărimea nesfârșită.

Eram apatică de la șocul avut, ceea ce a fost mai degrabă o binecuvântare, căci a fost, probabil, ceea ce m-a împiedicat să lăcrimez pe toată durata ceremoniei.

Doamna Konczal era o altă nouă prietenă de-ale mele, dar devenea iute una dragă mie. Se ocupa de orfani, iar eu, încă de când am ajuns în tabără, am îndeplinit alături de ea sarcinile de muncă obligatorii. Când s-a terminat ceremonia, a poftit un grup de copii să iasă din mica mulțime de spectatori și mi-a aruncat un zâmbet luminos. Apoi și-a ridicat brațele pentru a dirija, iar ea și corul improvizat au început să cânte împreună *Serdeczna Matka* – un imn către Iubita Maică. Orfanii aceia erau murdari, slăbănogi și singuri, la fel ca mine, dar nu erau deloc triști în acele clipe. În schimb, privirile lor pline de speranță erau pironite asupra mea, nerăbdători să

mă vadă mulțumită. Nu-mi doream decât să mă complac în oribilul situației mele, dar speranța din acei ochi nevinovați a primat în fața autocompătimirii. M-am străduit să le ofer tuturor un zâmbet radios, mândru, după care mi-am făcut mie însemi o promisiune. Că din acea zi nu voi mai vărsa lacrimi. Dacă acei orfani puteau fi dârji și generoși în situația lor, atunci puteam fi și eu ca ei.

Apoi m-am concentrat numai asupra muzicii și a sunetului vocii magnifice a doamnei Konczal, cum se înălța deasupra și împrejurul nostru într-un solo măreț. Avea un ton dulce și sincer și intona melodia de parcă ar fi fost un joc, aducându-mi în suflet ceva apropiat de bucurie într-un moment care *ar fi trebuit* să fie vesel, aducându-mi pace într-un moment care *ar fi trebuit* să fie calm, trăgându-mă încă o dată spre o credință pe care îmi tot doream să o pot pierde.

Și, pe măsură ce cântecul curgea, am închis ochii și mi-am alungat frica și îndoiala, până într-atât încât să cred că cioburile sparte ale vieții mele se vor așeza la locul lor într-o zi.

Războiul îmi răpise aproape totul, dar *refuzam* să îl las să îmi zdruncine încrederea în bărbatul iubit.

*Capitolul 1***ALICE**

Am o zi foarte proastă, dar, oricât de rău m-aș simți în acest moment, știu că fiul meu se simte și mai rău. Suntem la băcănie, la câteva străzi distanță de casa noastră din Winter Park, Florida. Eddie este pe podea, cu picioarele în sus și urlă din toți rărunchii. Se ciupește compulsiv de partea superioară a brațelor, unde deja încep să se formeze vânătăi urâte, purpurii și roșii. Eddie este plin de iaurt, căci, atunci când a început totul, în urmă cu douăzeci de minute, a golit rafturile frigiderului pe podea, iar acum sunt înșirate pachete de diverse forme și mărimi pe gresia din jurul lui – o platformă de aterizare care devine din ce în ce mai mizerabilă, pe măsură ce membrele i se zbat. Pielea feței i s-a împetrișat din cauza efortului, iar pe frunte îi curg broboane de sudoare.

Medicamentele luate de Eddie l-au făcut să se îngrașe mult în ultimii ani, iar acum cântărește treizeci și unu de kilograme – adică mai mult de jumătate din greutatea mea. Nu pot să-l iau în brațe și să-l duc în mașină, așa cum făceam în primii săi ani de viață. Nici la momentul respectiv nu mi se părea ușor, dar astfel de căderi nervoase în public erau mai simplu de gestionat pe atunci, fiindcă puteam să plecăm imediat.

Dezastrul de astăzi s-a produs când Eddie a ajuns la raionul de iaurturi. Spre deosebire de colegii lui de la școala specială unde

merge, el are un mare apetit pentru iaurt – Eddie va mânca cel puțin Go-Gurt cu aromă de vanilie și de căpșuni. Nu se poate face o înlocuire de marcă sau de recipient, nici nu are vreun rost să încerci să umpli tuburile vechi, pentru că Eddie își dă seama pe dată.

Trebuie să fie Go-Gurt. Trebuie să fie cu aromă de căpșuni sau de vanilie. Trebuie să fie în tub.

La un moment dat, recent, cineva de la Go-Gurt a decis să perfecționeze designul grafic de pe tuburi – a fost schimbată sigla, iar culorile sunt mai vibrante. Sunt convinsă că nimeni dintre cei de la Go-Gurt nu a realizat însă că o schimbare atât de mărunță ar putea face ca, într-o zi, un băiețel de șapte ani să spargă un raion de supermarket într-o furie oarbă.

Pentru Eddie, Go-Gurt trebuie să aibă vechea etichetă, iar aceasta nouă nu înseamnă decât că Eddie nu mai recunoaște Go-Gurt ca fiind mâncarea pe care el o poate tolera. El știa că mergem la magazin să cumpărăm iaurt, dar apoi, când am ajuns acolo, Eddie s-a uitat la raionul lung de iaurturi și a văzut o grămadă de lucruri, pe care le identifică acum drept „nu-iaurt“.

Încerc să evit acest gen de incidente, așa că acasă, în frigider, avem întotdeauna un raft plin cu Go-Gurt. Dacă nu se întâmplă ca bunica să fie internată de curând, aș fi făcut drumul acesta ieri, singură, pe când Eddie era la școală, înainte de a fi mâncat ultimele două tuburi de iaurt și înainte ca „o să rămânem în pană de iaurt și supă“ să devină „la naiba, ultimul lucru care ne-a mai rămas în casă și pe care Eddie îl poate mânca este o conservă de supă, iar el nu vrea să mănânce supă la micul dejun“.

De fapt, nu știu ce am să fac acum în această privință. Tot ce știu este că, dacă cei de la Campbell vor modifica vreodată eticheta conservelor de supă de dovleac, mă voi ghemui până voi deveni o mingiuță și voi refuza să mai trăiesc.

Poate că semăn cu Eddie mai mult decât îmi dau seama, căci trebușoara asta minoră de astăzi m-a făcut să simt că am să mă topesc. În afară de Eddie și de sora lui, Pascale, bunica Hanna este cea mai importantă persoană din universul meu. Soțul meu, Wade, și mama, Julia, probabil că fac acum excepție de la această

afirmație, dar amândoi mă frustrază, așa că este pur și simplu ceea ce simt acum. Bunica mea, sau *Babcia*, așa cum îi spun eu mereu, este la spital în momentul de față, fiindcă acum două zile, în timp ce stătea la masa de la căminul de bătrâni, a avut ceea ce știm că a fost un atac cerebral minor. Și astăzi am petrecut întreaga dimineață grăbindu-mă – grăbindu-mă prin casă, grăbindu-mă în mașină, grăbindu-mă la raionul de iaurturi – toate acestea pentru ca eu și Eddie să ajungem la *Babcia* și să petrecem timp cu ea. Nici măcar nu vreau să recunosc față de mine însămi că mă grăbesc chiar mai mult decât de obicei pentru că încerc să profit din plin de timpul pe care îl mai avem alături de ea. Pe fundalul acestei grabe, sunt însă tot mai conștientă că timpul ei se scurge.

Eddie nu are practic nici un limbaj expresiv – în principiu, nu poate vorbi. Aude foarte bine, dar abilitățile sale de limbaj receptiv sunt și ele slabe. Așadar, pentru a-l atenționa că astăzi nu urma să mergem la gară și să privim trenurile, așa cum facem de obicei joia, a trebuit să inventez un simbol vizual pe care el să îl înțeleagă. M-am trezit la ora cinci dimineața. Am imprimat câteva fotografii pe care le-am făcut ieri la spital, după care le-am decupat și le-am lipit pe orarul lui, imediat după simbolurile pentru mâncare, pentru Publix și pentru iaurt. Am scris o poveste socială¹ care explica faptul că astăzi trebuie să mergem la spital și să o vedem pe *Babcia*, doar că ea va sta întinsă în pat și că nu va putea vorbi cu noi, dar că *Babcia* este bine, că Eddie este bine și că totul va fi bine.

Sunt conștientă că multe dintre încurajările din acea poveste sunt o minciună. Nu sunt naivă – *Babcia* are nouăzeci și cinci de ani, iar șansele ca ea să iasă din spital pe picioarele ei sunt mici de această dată, probabil că nu e deloc bine. Dar Eddie avea nevoie să audă asta, așa că asta i-am spus. L-am așezat, dându-i orarul și povestea, și le-am parcurs pe amândouă împreună cu el, până când Eddie a deschis iPad-ul și programul de comunicare pe care îl

¹ Povestile sociale (*social scripts*) reprezintă scurte descrieri ale unei situații noi, cuprinzând informații specifice despre cum urmează să se desfășoare aceasta și de ce. Ele sunt realizate pe baza tehnicilor de povestire, într-un limbaj cât mai simplu și cu ajutorul imaginilor, fiind menite să vină în sprijinul persoanelor diagnosticate cu tulburări de spectru autist.

folosește – o aplicație pentru comunicarea augmentativă și alternativă, pe scurt, CAA; este un concept simplu, dar care îți schimbă viața – fiecare ecran afișează o serie de imagini ce reprezintă cuvinte pe care Eddie nu le poate rosti. Apăsând pe acele imagini, Eddie îți poate găsi o voce. În această dimineață, s-a uitat la ecran pentru un moment, după care a apăsător pe butonul *Da*, astfel am știut că el a înțeles ce a citit, cel puțin într-o anumită măsură.

Totul mergea bine până când am ajuns aici, iar ambalajul se schimbaseră. În timpul care s-a scurs de atunci, a fost un du-te-vino al personalului și al cumpărătorilor îngrijorați.

– Vă ajutam cu ceva, doamnă, m-au întrebat ei la început, iar eu am clătinat din cap, explicându-le că a fost diagnosticat cu autism, și i-am lăsat să-și vadă în voie de drum.

Apoi, ofertele de ajutor au devenit mai insistente.

– *Putem să îl ducem noi în mașina dumneavoastră, doamnă?*

Atunci le-am explicat că nu prea îi place să fie atins nici în vremurile sale bune, iar dacă o grămadă de străini l-ar atinge acum, situația s-ar înrăutăți. Mi-am dat seama din expresia de pe fețele lor că se îndoiau că lucrurile *ar putea* deveni și mai rele, dar nu într-atât încât să îndrăznească să riște.

Apoi, a trecut pe lângă noi o femeie cu un cărucior de cumpărături în care stăteau în picioare doi copii îmbrăcați identic și cu un comportament perfect, copii neurotipici, fără îndoială. Cum manevra ea căruciorul pe lângă fiul meu scăpat de sub control, l-am auzit pe unul dintre copii întrebându-o ce era în neregulă cu el, iar ea a mormăit:

– *Îi trebuie numai o chelfăneală zdravănă, dragă.*

Bineînțeles, m-am gândit eu. *Îi trebuie numai o chelfăneală.* Asta îl va învăța cum să facă față supraîncărcării senzoriale și să vorbească. Poate că dacă îl plesnesc, va folosi toaleta în mod spontan și voi putea renunța la rutina obsesiv împământenită la care apelez pentru a-i preveni incontinența. O soluție atât de simplă... De ce nu m-am gândit eu să îl plesnesc încă de acum șapte ani?! Dar tocmai când eram pe punctul de a izbucni, s-a uitat la mine și i-am surprins privirea înainte de a se uita în altă parte. Am

observat o urmă de milă în ochii ei, iar frica nu putea fi confundată. Femeia s-a înroșit la față, și-a ferit privirea, iar acel drum liniștit cu copiii ei din cărucior s-a transformat într-un veritabil sprint înspre următorul raion.

Oamenii spun astfel de lucruri pentru că îi face să se simtă mai bine în mijlocul a ceea ce este, cu siguranță, o situație foarte ciudată. Nu o învinovățesc pe ea – o cam invidiez. Mi-ar fi plăcut să fiu la fel de arogantă, dar cei șapte ani în care l-am crescut pe Edison Michaels nu m-au învățat nimic altceva în afară de modestie. Dau tot ce am mai bun, dar, în general, nu este îndeajuns de bun. Managerul a trecut pe aici acum câteva minute.

– Doamnă, trebuie să facem ceva. Mi-a făcut pagube în valoare de sute de dolari în stoc, iar acum ceilalți cumpărători se supără.

– Sunt numai urechi, am spus eu ridicând din umeri. Ce propuneți?

– Putem să chemăm paramedicii? Este o criză medicală, nu-i așa?

– Ce credeți că vor face ei? Îl vor seda?

Ochii i s-au luminat:

– Pot să o facă?

M-am încruntat la el, iar apoi i-a picat fața. Am rămas în tăcere vreme de câteva secunde, după care am răsuflet de parcă mă convinsese:

– Atunci, poți chema paramedicii, i-am spus, dar zâmbetul complice pe care i l-am oferit trebuie să îl fi speriat puțin, căci s-a îndepărtat de mine. Hai să vedem cum reacționează Eddie la venirea paramedicilor. Sunt sigură că atât sirenele zgomotoase, uniforme, cât și mai mulți străini nu vor înrăutăți prea mult lucrurile.

M-am oprit, iar apoi l-am privit inocent:

– *Nu-i așa?*

Managerul a plecat mormăind în sinea lui, dar trebuie să se fi gândit de două ori cu privire la chemarea paramedicilor, căci încă nu aud sirenele. În schimb, vânzători vizibil stânjeniți stau la ambele capete ale raionului, explicându-le încet clienților situația și oferindu-se să le aducă orice produse doreau pentru a nu fi ei nevoiți să treacă pe lângă fiul meu gălăgios și ciudat.

În ceea ce mă privește, acum stau pe podea, lângă el. Vreau să fiu stoică și vreau să fiu calmă, dar plâng intermitent, fiindcă,